

Özel Dershanelerin Sosyolojik İşlevselcilik Açısından Değerlendirilmesi

Melda Medine GÜLEÇ
Uludağ Üniversitesi
sosyologmelda@gmail.com

DOI: 10.21666/muefd.331011

Özet

Türk eğitim sistemi içinde, öğrenciler yeterli olmadıkları derslerden eksikliklerini tamamlamak, test tipi sınavlara hazırlanmak, üniversiteye giriş sınavında daha yüksek puan alabilmek için okul dışı alternatif eğitim kurumu arayışında bulunmuşlardır. Eğitim sistemi içinde yer alan bu arayışlar ve sınav sistemleri dershaneleri zorunlu hâle getirmiştir. Bu sebeple araştırmada, doğrudan ve dolaylı işlevleri bakımından özel dershaneler ele alınmıştır.

Çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyolojik işlevselcilik kavramına ve genel özelliklerine, ikinci bölümde dershanelerin doğrudan ve dolaylı işlevlerine yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise uygulama sonuçlarına yer verilmiştir. Yöntem olarak dershane giden 300 öğrenciye 26 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Ayrıca hem bu öğrencilerle hem de öğrenci velileriyle mülakat yapılmıştır.

Araştırmada sonuç olarak; dershanelerin üniversiteye hazırlanmada tek başına yeterli olmadığı ancak mevcut eğitim sistemi, sosyal, psikolojik ve ekonomik nedenler dolayısıyla tercih edildiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim kurumu, özel dershaneler, alternatif eğitim kurumu.

An Evaluation Of Private Study Schools From A Sociological Functionalism Aspect

Abstract

With in the Turkish education system, private study schools are an alternative type of educational institution outside of schools to provide extra lessons for students who have not attained a high enough level from school lessons or for those who wish to obtain higher points in the university entrance examination. The need for these types of schools and the examination system has made these study schools virtually compulsory. There fore, in this research, these private study schools were assessed from a functional aspect both directly and indirectly.

This study, conducted in 2004-2005, consists of 3 sections. In the first section, the sociological functionalism concept and its general characteristics are evaluated, and in the second section, the direct and the indirect functions of the study schools. The results of the application are presented in the third section. The research method was the application of a 26-item questionnaire to 300 students attending a private study school. In addition, both students and their parents were interviewed.

The results of the study showed that the private study schools alone were not sufficient for university entrance examination preparation but were preferred because of reasons related to the existing education system and for social, psychological and economic reasons.

Keywords: Education system, private study schools, alternative type of educational institution.

Emile Durkheim'e göre eğitim, "doğanın, sosyal kurumların ve diğer insanların bizim zekâmız ve irademiz üzerinde icra etmeye muktedir oldukları tesirdir" (Kurtkan 1977: 44). Durkheim eğitimde, bireysel, toplumsal ve psikolojik faktörlerinin yanında, coğrafi koşulların önemini de belirtmektedir. Belirtilen bu faktörler sonucunda toplumda eğitilmiş insan gücü oluşur. Bu güç, içinde yaşadığı toplumun refah düzeyini artıran temel etmendir. Eğitimin öğretimi kapsayan bir anlamı da vardır. Buna göre; "Eğitim, bireyin yaşama etkin bir şekilde uyumunu sağlayan rasyonel faaliyetler bütünüdür. Öğretim ise, kişi ve grupların planlanmış bir biçimde belli bir amaç ve sistemle, uygun bir ortamda ilgili grubun davranışlarını analiz etme sürecidir" (Akarsu 1993: 36). En geniş anlamda eğitim "İnsanın doğduğu andan başlayarak yaşamı boyunca süre giden ve ölümü ile noktalanıp oluşturduğu verileri çevresindekilere ve kendisinden sonrakilere aktaran uzun bir süreç içerisindeki hayatta kalabilme becerisi, ekonomik, sosyal ve kültürel kavramları öğrenme, kullanma ve geliştirme, bilgi ve birikim alışverişi sistemidir" (Gökçe 1996: 17). Eğitim yaşam boyu süren bireyin sosyalleşmesini sağlayan en temel kurumdur. Bu durumda bireyin davranışlarında içinde yaşadığı toplumsal yapıya ve coğrafi koşullara göre değişiklikler olur.

Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altında faaliyet gösteren öğretim kurumlarının tümüne birden “Özel Öğretim Kurumları” denir. Bu kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenlemezler. Ancak Türk Milli Eğitimi'nin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesinin gelişmesine fırsat ve imkan verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler (625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, MEB yay., Ankara, 1986, md.2).

Eğitim toplumun yapısını değiştiren ve daha iyi yaşam standartları sağlayan toplumsal bir kuvvet olarak kabul edilmiştir. Değişen Türkiye koşullarında, eğitim kurumu bu hızlı değişimden fazlasıyla etkilenmiştir. Artan nüfusa karşılık öncelikle ekonomik, daha sonra politik nedenlerden ötürü eğitim kurumları kendilerini yenileyememiştir. Eğitim sistemi toplumun ihtiyaçlarını karşılayamayınca, alternatif eğitim kurumları ortaya çıkmıştır.

Türk eğitim sisteminde üniversiteye giriş basamağı çok önemlidir. Öğrenciler ve ebeveynleri üniversiteye girişte en yüksek puanları alabilmenin en iyi yolunu araştırmışlardır. Bu ihtiyaca cevap vermek özel dershanelerin işi olmuş ve bu oluşum hızla kurumsallaşmıştır. Her geçen gün Türk eğitim sisteminde önemi gittikçe artmıştır. Üniversite giriş sınavının içeriği ile okullardaki öğretim programı arasında benzerlik yoktur. Ayrıca okullardaki öğretmenlerin akademik seviyesi eşit değildir. Bunun gibi nedenlerden ötürü özel dershaneler hızla artmıştır.

Gelişmekte olan ülkemiz Türkiye'nin özel eğitim kurumlarına destek vermek ve eğitim sistemine acil çözümler üretmek temel uğraşılardan biri olmalıdır. Bu politika rasyonel bir çözüm yolu olarak kabul edilmiştir. Bu politikanın bir sonucu olarak 625 sayılı yasa ile özel dershaneler kurulmuştur.

Toplumsal gelişme ve eğitim perspektifinden baktığımızda Türk toplum yapısı içindeki eğitim kurumunda özel dershanelerin önemi gözlemlenebilir. Özellikle yükseköğretime ve ortaöğretime girişte özel dershanelerin ağırlığı daha fazla hissedilmektedir.

Sosyolojik İşlevselcilik

Fonksiyon/işlev terimi 3 ayrı anlamda kullanılmaktadır. Genel anlamda işlev; statü, mevki, meslek, uğraş, fayda, iş demektir. Belirli bir mevki işgal eden kişinin üstlendiği işlerin bütününe de işlev denilebilir. İşlev kavramının ikinci anlamını matematikte kullanılmaktadır. Matematikte işlev, iki veya daha fazla unsur ya da değişken arasındaki ilişkiyi ifade eder. Sözelimi obezite oranının bireylerin yeme alışkanlıkları ile işlevsel bir ilişki içinde bulunduğu söylendiğinde matematiksel anlamda bir fonksiyon/işlev ilişkisi kurulmuş olur ve bu işlevsel ilişki bir grafikte de gösterilebilir. İşlev kavramının üçüncü anlamı ise biyolojik niteliktedir. Örneğin, vücuttaki organlardan herhangi birinin tüm organizmaya ilişkin bir fonksiyonunun bulunması gibi.

İşte sosyolojide fonksiyonalizmin esasını oluşturan “fonksiyon” kavramı ile biyolojik nitelikteki anlamsal ilişki kast edilmektedir. Sosyolojik bakış açısına göre aile, din, hukuk, ekonomi gibi her bir toplumsal kurumun, toplumun faaliyet ve varlığını sürdürmesine katkı yapan işlevi vardır. Sosyolojik açıdan, toplumsal olayları tek bir nedenle açıklamak, güvenilir bir tutum değildir. Çünkü toplumsal bir olay, parçaları birbirinden bağımsız düşünilemeyen bütün bir yapıyı temsil eder. Toplumsal olayları bütüncü bir yaklaşımla ele aldığımızda, yöntem bilimsel açıdan tek yanlı ve yanıltıcı nedensel ilişkilerin kurulmasını da önlemiş oluruz (Tolan 1996: 249). Bir sistemin anlaşılabilmesi için parçalarının, sistemin bütünü bakımından ne yapmakta olduğunu, bütüne karşı olan ilişkisinin neden ibaret bulunduğunu belirtmek gerekir (Dönmezer 1994: 150).

Özgün bir yöntem bilim ve toplum teorisi olarak işlevselcilik, ilk önce Comte, Spencer ve Durkheim'in çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Sonraki dönemde antropolojide, 19. yüzyılın sonuyla 20. yüzyılın başlarında, özellikle A.R. Radcliffe-Brown (1881-1955) ile Bronislaw Malinowski'nin (1884-1942) yazılarında ortaya çıkmıştır. Sosyolojik işlevselciliğin gelişmesini en çok etkileyen kişi olarak genellikle Durkheim'in adı anılmıştır. Nitekim Durkheim *Sosyolojik Yöntemin Kuralları* adlı eserinde: “...toplumsal bir fenomeni açıklamak için, onu üreten asıl neden ile yerine getirdiği işlev ayrı ayrı incelenmelidir” demektedir (Swingewood 1998: 265).

Swingewood (1998) sosyolojik işlevselciliğin genel özelliklerini şu şekilde özetlemektedir:

1- Toplumsal, birbirleriyle ilintili parçalardan meydana gelen bir bütündürler. Her parçanın anlamı, yalnızca, sistem içinde özel bir işlevi yerine getirdiğinde yani bütünlükle olan ilişkisi içinde ortaya çıkar.

2- İşlevselciliği diğer bütüncül yaklaşımlardan ayıran özellik, parçaların bütünle işlevsel ilişkisidir. Toplum bu şekilde, kalıplaşmış bir biçime sahip öğeler yapısı olarak tanımlanmış olmaktadır.

3- Toplumsal sistemi meydana getiren tüm öğeler, bir sistem olarak ihtiyaçlarıyla ilintili özel işlevleri yerine getirmeleri ölçüsünde önem taşırlar. Parsonsçu işlevselcilik, toplumsal sistemlerin “genelde, sonsuza kadar varlığını sürdürmek istiyorsa her toplumda yaptırılması gereken şeyleri, şöyle ki, söz konusu sistemin korunması açısından zorunlu olan genelleşmiş koşulları gösteren” işlevsel ön gereklilikleri geliştirmiştir. Bununla birlikte Parsons, ön gereklilikleri dört başlık altında yeniden gruplandırmıştır: Adaptasyon, Hedefe Ulaşma, Bütünleşme ve Gizilgüç.

Adaptasyon, sistemin değişerek, sistemi ihtiyaçları doğrultusunda denetleyerek, kendi çevresine adapte olmasını sağlayan faaliyetlere denir. Hedefe ulaşma, özgül hedeflere ulaşmayı sağlayacak kaynakların harekete geçirilip, metodolojik bakımdan bu tür hedeflerin peşinde koşturulmasıdır. Bütünleşme, sistemin dayanışmasına, onun birlik isteyen bir bütün şeklinde ayakta kalması sürecidir. Gizilgüç ise, adaptasyon biçimini alan enerjinin biriktirilip dağıtılmasına işaret etmektedir. Parsons daha sonraki yazılarında, bu dördüncü değişkene *modelin korunması* ya da *gerilim yönetimi* adını vermiştir. Toplumlar, giderek karmaşık hale gelen yapılarıyla, yeni bütünleşme biçimlerini yaratmaktadır.

4- Yine de, sistemin bütün parçalarının (alt sistemlerin) bütünleşmesi asla “kusursuz” olamaz. Toplumsal sistemlerin temel eğilimi denge bulmaya, çeşitli kurumları arasında uyumlu bir denge kurmaya yöneliktir. Ancak “kötü bütünleşme” öğelerine de daima rastlanacaktır ve nitekim toplumsal denetim mekanizmalarının önemi buradan gelmektedir.

5- Sapma, gerginlik ve gerilimler, kurumsallaşma, toplumsal bütünleşme ve denge yönünde çözülme eğilimi sergileyen “işlevsiz” öğeler olarak vardır.

6- Toplumsal değişim adaptasyona uygun ve evrimcidir. Hızlı bir toplumsal değişim yaşanıyorsa, bu, ekonomik kurumlardan ziyade kültürel kurumlar içinde olmaktadır. Hızlı toplumsal değişimlerde bile temel kurumsal çerçeveye dokunmadan bırakma eğilimi vardır.

7- Toplumsal bütünleşmeye öz olarak, değer mutabakatıyla, ortak bilişsel yöntemlerle, yani mevcut toplumsal, politik ve ekonomik yapıyı meşrulaştıran bir dizi yaygın ilkeyle ulaşılmıştır (Swingwood 1998: 272).

Sosyolojide işlevselcilik yaklaşımının gelişmesi ile ilgili olarak Dönmezer (1994) “Toplumbilim” adlı eserinde toplumbilimde değişik tiplerde fonksiyonalizm var olduğunu dile getirmiştir. Bunlar:

1- Birinci tip “**mutlak fonksiyonalizm**”i Malinowski, temsil etmektedir. Malinowski’ye göre kültürün birliği, toplumdaki bütünleşmenin temelidir. Hiçbir kültürde rastlantı veya yararsız kültür unsuru bulunamaz. Antropolog incelediği her kültür unsurunun toplumda ne gibi bir ihtiyacı karşıladığı sorusunu cevaplandırmalıdır. Her kültür unsuru bir ihtiyacı karşıladığı için vardır. Herhangi bir ihtiyacı karşılamayan kültür unsuru varlığını sürdüremez.

Malinowski’nin bu şekilde belirttiği mutlak fonksiyonalizm üç varsayıma dayanmaktadır:

a) Toplum bir *fonksiyonel birliktir*; böylece toplumdaki uygulama ve inançlar yalnız kültürün tümü bakımından değil fakat kişilerin mutluluğu için de etkindirler.

b) *Fonksiyonalizm evrenseldir*; standartlaşmış sosyal ve kültürel unsurların olumlu fonksiyonları vardır. Bütün uygarlık düzenlerinde her adet, örf, maddi şey, fikir, inanç hayati bir fonksiyonu yerine getirir.

c) Her bir kültür unsuru, organik bütünü zorunlu, vazgeçilmez bir kısmını meydana getirir. Böylece toplumsal sistemde belirli fonksiyonları yerine getiren, bu konuda uzmanlaşmış ve başka unsurlarla yeri doldurulamayan yapı unsurları vardır.

Mutlak fonksiyonalizm telakkisi bazen çok garip sayılabilecek sonuçlara da götürebilir. Oysa Durkheim'in de çok önceleri belirttiği gibi, toplumda fonksiyonu bulunmayan unsurlar da vardır; bir zamanlar fonksiyonu olan bazı yapılar, bu fonksiyonlarını kaybettikleri halde varlıklarını sürdürebilirler. Konu ile ilgili olarak etnolog Kluckhohn şu örneği veriyor: Avrupa erkek elbiselerinin kollarında yer almakta devam eden ve hiçbir faydası olmayan düğmeler sadece bir adeti ve geleneği devam ettirmektedir.

2- Metron "**Nisbi, göreceli (relativist) fonksiyonalizm**"i benimsemiştir. Merton, Amerikan siyasal mekanizması üzerinde yaptığı fonksiyonel analizde (Social Theory and Social Structure) bu görüşlerini uygulamaktadır. Merton'a göre siyasal mekanizma (Machine Politique) gayri resmi bir güçtür. Bu mekanizma sadece seçimler bakımından önem taşımakla birlikte aynı zamanda yasal bir sosyal yardım hizmeti olarak da çalışmaktadır. Yönetim üzerinde baskı mekanizması yoluyla, bazı insanların bir kısım imtiyazlardan yararlanmalarını sağlamaktadır. Her toplumda özel yararlar ile yönetim arasında irtibat sağlayan gayri resmi örgütlerin varlığı bilinmektedir. Siyasal parti ilçe başkanları, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, cezaevindeki dayılar buna örnek olarak verilebilir.

3- Bu konuda üçüncü eğilim Parsons tarafından temsil edilmektedir ve **yapısal fonksiyonalizm** (structuro-fonctionnalism) olarak adlandırılmaktadır. Bu görüşe göre; sosyal sistemler ahenkli bütünlüklüdür ve kendileri ile zıtlaşacak sonuçlara götürecektür kurum ve uygulamaları kabul edemezler. Fonksiyon kavramı da bu çerçevede içinde tanımlanmalıdır (Dönmezer 1994: 152-155).

Dershanelerin İşlevleri

Dershanelerin işlevsel açıdan ele alındığı araştırmada, dershanelerin doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki türden fonksiyonu olduğu tespit edilmiştir. Bu bölümde doğrudan ve dolaylı fonksiyonların tanımları verildikten sonra, dershanelerin fonksiyonu ile ilgili araştırma sonucunda elde edilen veriler iki ayrı başlıkta incelenecektir.

Belirli bir sosyal ünitenin düzen ve uyumuna katkıda bulunan, nesnel sonuçlara doğrudan fonksiyon denir. Dolaylı fonksiyon ise aynı nitelikte olan fakat öngörü dışı ortaya çıkan sonuçlardır. Örneğin aynı dinin mensuplarının yılın belirli zamanlarında dinî maksatla bir araya gelmesinin doğrudan fonksiyonları, bir arada bulunmak, dinî bir borcu yerine getirmek ve öbür dünyayı kazanmaktır. Dolaylı fonksiyonu ise tüm üyeleri bir araya getirerek grubun kimliğini (aynietini) kuvvetlendirerek, dayanışmayı arttırmak, unutulması ve ayrı yaşanması dolayısıyla gevşemesi muhtemel olan örf ve adetleri yeniden hatırlatarak bunların varlıklarını korumak, uygulamalarında da bunları kuvvetlendirmektir (Dönmezer 1994: 157).

1. Dershanelerin Doğrudan İşlevleri

1.1. Üniversiteye Giriş Sınavını Kazandırmak:

7. Beş yıllık Kalkınma Planında "eğitimin amacı demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti 'ne karşı görev ve sorumluluklarının bilincinde özgür ve özgüveni olan bilgi çağı insanı yetiştirmektir". Bu ilkeler ve kararlar çerçevesinde temel ilke eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaktır. Ancak bu eşitlik üniversite aşamasına gelindiğinde bozulmaktadır. Her ne kadar yapılan sınav öğrencilerin yükseköğretime girişte ortak bir standart ve güvenilir bir ölçme aracı işlevi görse de Türkiye genelinde orta öğretim kurumlarında verilen öğretim standardının alt yapısal eksiklikleri nedeniyle eşit olmaması sınav sisteminin eleştirilmesine neden olmaktadır. Üniversiteye girişin her geçen gün daha zor hale gelmesi ve yarışmanın önem kazanması, dershaneleri sistem içinde zorunlu hale getirmiştir. Konuya araştırmamız açısından bakıldığında üniversiteye giriş sınavını kazandırmak özel dershanelerin doğrudan fonksiyonu içine girmektedir.

1.2. Gençleri Üst Okullara Hazırlamak:

"Özel dershaneler, öğrencilerin eksik olan ihtiyaç duydukları konuda yetiştirilmeleri, bir üst okula hazırlanmaları için devletin gözetim ve denetimi altında kurulmuş eğitim kurumlarıdır" tanımından da anlaşılacağı üzere özel dershaneler gençlerin bir üst okula yerleşebilmeleri açısından önemli bir işleve

sahiptir. Bu üst okullar sadece orta öğretim kurumundan sonra gidilen yükseköğretim kurumları değil, ilköğretimden sonra gidilen lise ve dengi okullar da olabilmektedir.

1.3. Gençleri Daha İyi Yetiştirmek:

Özel dersanelerin üye olduğu dersane birlikleri zaman zaman hizmet içi eğitim seminerleri düzenlemektedirler. Bu seminerlerin amacı gençlerimizi daha iyi yetiştirmek ve gençlerimizin geleceğe daha güvenle bakmalarını sağlamaktır. Ayrıca özel dersanelerin çalışmalarının daha planlı, daha verimli ve gençlerimize daha yararlı olması için ortak düşünceleri ortaya koymak, sonra da ortak bir program dâhilinde faaliyetleri sürdürmektir. Ayrıca eskiden üniversiteye veya liseye giriş rekabet halinde değilken de özel dersaneler vardı. Amaçları da gençlerin daha iyi yetişmeleri için bir eğitim kurumu oluşturmaktır.

1.4. Toplumsal İhtiyacı Karşılama:

Diğer sosyal kurumlar gibi, özel dersaneler de toplumsal bir ihtiyaçtan doğmuştur. Bu ihtiyacı karşıladıkları için de varlıklarını devam ettirmektedirler. Özel dersaneler, belirli bir ücretle öğrencilere hizmet verirken, bir taraftan da sosyal bazı görevler üstlenmektedirler. Bu görevler öğrenci ve veli danışmanlığı olabildiği gibi sosyal kültürel faaliyetler de olabilmektedir. Bu nedenle özel dersaneler sosyal yapı içerisinde varlıklarını halen sürdürebilmektedirler (Özsoy 2003: 24). Bu bakımdan özel dersanelerin doğrudan işlevlerinden biri de “toplumsal ihtiyacı karşılama” işlevidir.

2. Dersanelerin Dolaylı İşlevleri

2.1. Psikolojik Danışma ve Rehberlik İşlevi:

Dersane programlarının amacına ulaşması ve öğrencilerin daha başarılı olması açısından; gelişmiş ülkelere göre ülkemizde önemi henüz yeterince anlaşılmamış olan rehberlik hizmetlerinden yararlanmak gereklidir. Hizmetlerin aktarılmasında rehberlik servisi kadar, öğrencinin aktif olması faydayı üst boyutlara çıkarmaktadır. Yardım istemek, öğrencinin kendine olan güvenini pekiştirecektir. Çünkü her zaman doğruyu bilme şansımız olamayabilir. Dersanelerdeki rehberlik hizmetleri, öğretimin daha verimli, tercihlerin de daha isabetli yapılmasında en büyük yardımcımızdır. Rehberlik hizmetlerinin görevleri;

- Verimli çalışma teknikleri hakkında bilgi vermek,
- Sınavlara hazırlamak,
- Olumsuz çalışma alışkanlıklarını gidermek,
- Deneme sınavı ve üst okullara giriş sınavı sonuçlarını değerlendirmek,
- Sınavdaki dikkatsizlik ve sınav kaygıları üzerindeki sorunları gidermek,
- Sınav anındaki tutumlarınız, hız ve zamanlama hakkındaki sorunları saptayıp çözüm bulmak,
- Test teknikleri ve genel anlamda eğitim ve öğretimle ilgili her türlü sorunların çözümünde yardımcı olmaktır.

2.2. Ekonomik İşlevi:

Özel dersanelerin öğretime başlama devir ve nakil izni esnasında istenecek personel sayısı, bu personelin dershaneye olan ekonomik bağlılığı ve dershaneye gelen öğrenci sayısı dikkate alındığında önemli bir ekonomik gelirle karşılaşmaktadır. Yasal mevzuatlara uygun olarak açılan dersanelerin müşteri-esnaf, işçi-işveren, işçi-maliye, işveren-maliye ilişkileri bakımından düşünüldüğünde ekonomik fonksiyonu daha kolay anlaşılacaktır. Bunun yanında, işsizliğin önemli bir sorun olduğu Türkiye’de, özel dersanelerin istihdam ettiği personel sayısı açısından, yapılan yatırımlar (dokümantasyon, reklam, ek bina, vs.) açısından ve ödediği vergiler açısından katkısı küçümsenemez.

Özel dersanelerde öğrencilerin resmi okullardaki sınıfına uygun ders ve yardımcı ders kitaplarının okutulması esastır. Ancak, geliştirilmiş programlara paralel olarak dersane yönetimince hazırlanan kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı’nın izni ile okutulabilir. Buna göre dersaneler, beraberinde ders

kitapları, soru bankaları, test kitaplarına bağlı olarak bir sektörün oluşmasına neden olmuştur (Şirin 1998: 54).

2.3. Eğitimin Yaygınlaştırılması İşlevi:

Eğitimin geniş kitlelere yaygınlaştırılması bakımından da özel dersaneler önemli bir fonksiyona sahiptir. Özel ders almaya göre çok ucuz olduğu için özel dersanelere olan talep daha fazla olmaktadır. Fırsat eşitliği bakımından da son derece önem arz etmektedir. Asgari ücret sisteminin egemen olduğu toplum yapımız düşünülürse, özel dersanelerin düşük ders ücreti, geniş halk kitlelerinin okuyup üniversiteye girme imkânını artırmaktadır.

Dışarıdan okul bitirme sınavlarına katılan insanların özel ders alması, hem ekonomik hem de zaman bakımından mümkün olmadığından, bazı dersaneler gece eğitim vererek bu açığı gidermektedirler. Bu yönü ile de okuma imkânı sağlanmaktadır.

2.4. Demokratikleşme İşlevi:

Türkiye’de eğitim sistemi içerisinde özel dersanelerin; eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında kültürel ve ekonomik etkinliklerinin olması ayrıca sosyal yapı içerisinde demokratikleşmeye katkısı açısından da, belirli bir yerinin olduğu görülmektedir (Özsoy 2003: 15). “*Çağdaş rehberlik ve eğitim anlayışının kazandırılması, düzenli, serbest tartışma ve yarışma ortamının sağlanması, çeşitli gezi etkinliklerinin düzenlenmesi ve toplumsal barışın sağlanması bakımından da dersanecilik önemli bir fonksiyona sahip görmektedir*” (Öztürk 1994: 82).

Sivil toplumun en önemli özelliği, örgütlü toplum olmasıdır. Kişi veya kişiler seslerini duyurabilmek, haklarını koruyabilmek için örgütlenme yoluna gitmişlerdir (Yıldırım, 2003: 226). Özel dersaneler de, eğitim hizmetini yürütebilmek, üyelerinin haklarını korumak, rekabette yer alabilmek ve yeni gelişmelere uyum sağlamak için örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Özel dersane birlikleri bu anlamda demokratik kuruluşlardır. Her şeyin devletten beklenildiği bir toplum yapımızda, bu tür örgütlenmeler demokratik kurum ve kuruluşların tabana yayılması anlamında algılanmalıdır.

2.5. Sosyal ve Kültürel İşlevi:

Özel dersaneler başta rehberlik servisi çalışmaları olmak üzere, sosyal ve kültürel etkinliklerde de bulunmaktadır. Bu etkinliklerin bazıları kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

- Başta meslek seçimi, sınav kaygısı, akran grubu iletişimi, anne-baba iletişimi gibi pek çok konuda düzenlenen konferans ve söyleşiler ile öğrenci ve veli seminerleri,
- Çeşitli alanlarda düzenlenen kompozisyon, şiir, karikatür yarışmaları,
- Ders ve test kitapları dışında yayınlanan çeşitli kitap ve dergiler,
- Çeşitli kampanyalar (sosyal sorumluluk, sigara ve zararlı madde karşıtı, çevre, kan bağıışı vb.),
- Eğitsel kol faaliyetleri,
- Masa tenisi, halı saha maçı, satranç vb. alanlarda düzenlenen sportif yarışmalar,
- Fakir ve başarılı öğrencilerin ücretsiz eğitim almaları için ayrılan kontenjan.

2.6. Sınavı Kazanamayan Gençlerin Yeni Umut Kapısı Olma:

ÖSYM tarafından öğrencilere sınavlar sonunda ‘Hiçbir yeri kazanamadın’ yazılı bir belge gönderiliyordu. Bu belgeyi alan üniversite öğrenci adaylarının gideceği bir üst okul yoktu ve devlet bunlarla ilgili hiçbir organize sistem kurmamıştı. Gençlerin başıboş kalmaları halinde psikolojik olarak toplumsal düzeni bozucu faaliyette bulunmaları, kendi bedenleri üzerinde zarar verici bir eylemde bulunmaları, bunalıma girmeleri, yetenekleri dışındaki işlerde istihdam edilemeye çalışmaları gibi olası sonuçlar ile karşılaşılabilir. Bu anlamda dersaneler, hiçbir şey yapmasa da bu gençler için yeni bir umut olmuştur (ÖZ.DE.BİR. Eğitim Dergisi yıl:8, sayı:32: 22). Dersanelerin bu işlevi üniversiteye giriş sınavını kazanamayan gençler için yeni bir umut kapısı olma anlamına gelir. Bu da kazanamayan gençler açısından önemli bir işlevdir.

2.7. Boş Zamanları Değerlendirme:

Özel dersaneler, öğrencilerin boş zamanlarını eğitim ortamında değerlendirmelerini sağlamaktadır. Bu yolla öğrenciler, hafta sonu, hafta içi ya da akşamları yani uygun olan boş vakitlerinde, dersanelere

giderek eğitim ortamında vakitlerini geçirmekte ve eğitimle meşgul olmaktadır. O halde, özel dersaneler topluma bir aktivite getiriyor, gençlere çalışma alışkanlığı kazandırmaya yardımcı oluyor. Devletin gözetim ve denetimi altında eğitim yapan Özel dersaneler yoluyla, gençler eğitim ortamında bulunuyor ve olası kötü alışkanlıklara kapılma riski bir bakıma ortadan kalkmış oluyor. Özel dersanelerin böyle de bir dolaylı işlevi bulunmaktadır.

2.8. Öğrencilere Çalışma Alışkanlığı Kazandırma:

Üniversite giriş sınavında başarının belli sürede çok sayıda doğru soru çözmeye bağlı olması, “konu odaklı” bir öğretim programının içinden gelen öğrencileri daha iyi öğrenmek yerine daha pratik yöntemlerle zamana karşı çok soru çözmeye zorlamaktadır. Öğrenci konuları gerektiği gibi öğrenmek yerine, soruları özel pratik tekniklerle çözenin yollarını aramaktadır. Bunun içinde dersanelere gitmekte ve buna uygun yayınlardan yararlanmaktadır (Şirin 1998: 46). Dershaneye gelen öğrenci kendini hızlı bir tempoyla çalışan bir kurumun içinde bulmaktadır. Alışık olduğu “konu odaklı” eğitim sisteminden çıkıp pratik yöntemlerle zamana karşı yarışmaya başlıyor ancak sınav sistemini özel dersaneler değil ÖSYM geliştirmiştir ve dersaneler de bu sistemin bir sonucudur. Dersaneler bu anlamda sadece ticari bir kurum değil aynı zamanda farklı işlevleri de olan kurumlardır (Şahin 2000: 1; Ergün 1990: 8).

2.9. Fırsat Eşitliği Sağlama/ma:

Genel olarak “Fırsat Eşitliği” kavramı, kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanabilme eşitliğidir. “Eğitimde Fırsat Eşitliği” kavramı ise, eğitimsel kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliğini ifade eder. Başka bir deyimle, özellikle demokratik toplumlarda, hiçbir ayırım yapılmaksızın herkesin gizilgüç ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmede eğitim hizmetlerinden eşit ölçüde yararlanma şansına sahip olmalarıdır.

“Eğitimde fırsat eşitliği” kavramı, bugün eğitim sosyolojisini ilgilendiren önemli konulardan birisidir. Bu kavram, “eşitlik” kavramının eğitimdeki yansımasıdır. Yani eğitim hizmetlerinden faydalanmada eşitlik söz konusudur. Tüm öğrencilerin yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmede eşit şansa sahip olmalarıdır (Tezcan 1996: 107).

Eğitimde fırsat eşitliğini engelleyen etmenleri ana başlıklar altında şöyle sıralayabiliriz: Ekonomik etmenler, coğrafi etmenler, toplumsal etmenler, siyasal etmenler, bireysel farklılıklar ve parasız yatılılık, burs ve yardım programları. Ekonomik etmenler arasında gelir durumu, meslek durumu ve devletin ekonomik gücü; Coğrafi etmenler arasında yerleşme düzeni ve yöresel farklılaşma; Toplumsal Etmenler arasında cinsiyet ayrımı, din ayrımı, ırk ayrımı, dil etmeni, nüfus etmeni ve eğitimsel dengesizlikler; Siyasal etmenler arasında tüm vatandaşların eşit koşullarda yararlanacağı eğitim kurumlarının olmaması ve fiziksel yetersizlikler sayılabilir.

Eğitimde fırsat eşitsizliğini önlemenin yollarını ise aşağıdaki noktalar etrafında toplayabiliriz:

- Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması,
- Uzun süreli zorunlu eğitim,
- Yoksul çocuklar için yatılılık ve burs sistemlerinin geliştirilmesi,
- Öğrenim kademeleri arasında dikey ve yatay geçiş olanaklarının sağlanması,
- Öğrenimlerini bitirmeden okulu bırakanların, kaldıkları yerden yeni ve kendilerine uygun programlarla eğitimlerini tamamlayabilmeleri için bir sistem oluşturulması,
- Yaygın yetişkin eğitimi programlarının gerçekleşmesi,
- Çok amaçlı ve seçme olanağı olan çok programlı öğretim,
- Her öğretim düzeyi karşılığı iş yaratma olanağı,
- Öğretimin her kademesinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması,
- Niceliksel ve niteliksel yeterlikte dengeli bir öğretmen kadrosu ile araç-gereç dağılımının gerçekleşmesi (Tezcan 1996: 124).

Bu önlemler aslında ülkemizde belirli ölçülerde yerine getirilmektedir. Fakat tam olarak yeterli olmadığı için eğitimde fırsat eşitsizliği yaratılmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayıp sağlamadığı

konusundaki tartışmalara rağmen, özel dershanelerin bu yetersiz önlemler sonucu ortaya çıkması fırsat eşitliğini sağlama konusunda kısmen de olsa etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Uygulama Sonuçları

Araştırmada üniversiteye hazırlık amaçlı dershaneye giden 300 öğrenciye 26 maddeden bir anket uygulanmıştır. Ankete verilen cevaplar yüzde olarak değerlendirilmiştir. Aynı zamanda bu öğrencilerle ve velileriyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Araştırmada öğrenci ve velilerin kimlik bilgileri gizli tutulmuştur.

Ankete katılan öğrencilerin %84'ü meslek seçiminde kendi ilgi ve yeteneklerinin en önemli faktör olduğunu belirtmişlerdir. Mesleki rehberlik ve yönlendirmenin çağımızda ayrı bir uzmanlık dalı haline gelmesiyle birlikte gençlerimiz meslek seçimi konusunda artık kendi kararlarını kendileri verebilmektedirler. Eskiden kalma 'baba mesleği' olgusu artık ortadan kalkmakta ve düşünen ve bağımsız kararlar alabilen bir nesil ortaya çıkmaktadır. Diğer önemli faktör ise ailedir. Bu durum Türk toplumunda aile içi dayanışmanın çok önemli olduğunu ve gençlerin ailelerinin etkisinden halen bile kopamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Ankete katılan öğrencilerin %44'ü, gençliği bekleyen en büyük sorun olarak işsizliği görmektedirler. %29'una göre de gençliği bekleyen en büyük sorun gelecekte emin olamama gelmektedir. Bu durum üniversiteye giriş sınavını kazanamadıklarında gençlerin içine düşecekleri durumun anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Ankete yer alan "özel dershanelere neden ihtiyaç duyulmaktadır?" sorusuna verilen, üniversiteye giriş sınavını kazanamadıklarında başka bir alternatiflerinin ülkemiz açısından olmaması ya da çok sınırlı olması, cevabı da bir önceki soruya verilen cevapla örtüşmektedir. Öğrencilerin %89'unun dershane masraflarının tamamını ailelerin karşıladığı görülmektedir. Özel dershane öğrencilerinin büyük çoğunluğunun henüz iş hayatına atılmadığı ve aileleri tarafından gözetildiği düşünüldüğünde önceki duruma paralel bir sonuç çıktığını söyleyebiliriz. Bu sonuç sosyolojik açıdan ülkemizde ailenin koruyuculuğunu ve gençlerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanana kadar ailelerine olan ekonomik ve sosyal bağlılığını göstermesi bakımından önemlidir.

Ankete katılan öğrencilerin %67'si dershaneye gitme konusunda kendi isteklerinin ön planda olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda etkili olan diğer etmenler ise sırasıyla aile, arkadaşlar, ücret durumu, okul öğretmenleri ve dershanenin ismi olmuştur. Öğrencilerin dershaneye gitme konusunda kendilerinin istekli olmaları, sınavı kazanmada dershaneleri etkili gördüklerinin bir ifadesidir.

Öğrencilerin %47'si kısmen de olsa dershaneleri amaçları için yeterli bulmaktadır. Araştırmada özel dershanelerin ortaya çıkışında "özel ders piyasasının pahalı olması" nedenlerden biri olarak gösterilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin verdikleri cevaplar da bu "neden"i doğrular niteliktedir.

Niçin dershaneye geliyorsunuz sorusuna, öğrencilerin %46'sı "istediğim bölüme girmek" ve %35'i de "üniversite sınavını kazanmak (hangi bölüm olursa olsun)" şikkını işaretlemişlerdir. Bu durum bize, dershanelerin en önemli fonksiyonunun, üniversiteye öğrenci göndermek olduğu konusunda ipuçları vermektedir. Araştırmada dershanelerin en başta gelen doğrudan fonksiyonunun "üniversite sınavını kazanmak" olduğu sonucu çıkmıştı. Anket sonucu da bu işlevi doğrulamaktadır.

"Sizce dershanenin sınava yönelik en büyük katkısı nedir?" sorusuna ankete katılan öğrencilerin toplam %71'i, 'sınav test gibi değerlendirme faaliyetlerinin olması' ve 'başarısız olunan konuların tekrar edilmesi, pratik çözüm üretilmesi' şikkalarını işaretlemişlerdir. Bu durum orta öğretim kurumlarında uygulanmakta olan ölçme değerlendirme sisteminin üniversite seçme sınavlarında uygulanmakta olan sınav sisteminden farklı olmasıyla yakından ilişkilidir. Öğrenciler dershanelerde belli sürelerde uygulanmakta olan deneme sınavları ve konu tarama testleriyle, ÖSYM'nin istediği okuduğunu anlama ve yorumlama becerisine sahip olmaktadır. Bu soru araştırma konusuyla da çok yakından ilgilidir. Araştırmada dershanelerin ortaya çıkmasına, dershanelerin hızla yayılmasına, veli ve öğrencilerin dershaneleri tercih etmesine neden olan birçok etkenden bahsedildi. Ankete katılan öğrencilerin çoğu dershanelerin zamanı kullanmayı ve test tekniğini öğretmesini, dershanelerin en önemli fonksiyonu olarak görmektedirler.

"Sizce özel dershanelerin en önemli fonksiyonu nedir?" sorusuna ankete katılan öğrencilerin %66'sı "zamanı kullanmayı ve test tekniğini öğretmesi", %25'i ise "eğitimin tamamlayıcı ve vazgeçilmez bir parçası olması" şikkını işaretlemiştir. Bu durum dershanelerin öğrencilere sınavda kullanabilecekleri pratik çözümlere dayalı bir eğitim hizmeti sunması olarak yorumlanabilir. Bu soruya verilen cevaplar

bir önceki soruyla da paralellik göstermektedir. Bu da ölçme sonuçlarının güvenilirliği açısından önemlidir.

Boş zamanlar konusu günümüzde hem sanayileşmiş, hem de sanayileşmekte olan toplumların ortak sorunu durumuna gelmiştir. Öyle ki bu konu “Boş Zamanlar Sosyolojisi” diye bir bilim dalının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Boş zaman değerlendirmesi kültürel bir hal almıştır. Çünkü günümüzdeki bazı ülkelerde çalışma saatlerinin giderek azalması, bazı ülkelerde de işsizliğin artması gibi nedenlerden dolayı insanların boş zamanları giderek artmaktadır (Atmaca 1997: 330-331). Bu nedenle boş zamanı değerlendirirken “bireyin okul saatleri dışında kalan zamanda” ne yaptığı göz önünde tutulmaktadır. Kuşkusuz bu zaman bireyin bir şeyler yapması gereken zamandır. Bomboş olacağı bir zaman değildir. Ankete verilen cevaplara göre gençlerimizin %38’i radyo ve T.V. gibi görsel ve işitsel iletişim araçlarına vakitlerinin çoğunu harcamaktadır. Öyle ki, öğrenci ve velileriyle yapılan görüşmelerde, bazı öğrencilerin televizyon başında harcadıkları vakit kadar ders çalışmaya ya da kitap okumaya vakit harcamadıkları ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin %84’ü lise öğrenimlerinde gördükleri bilgilerin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu açığı kapatmada dershanelerin üstlendiği rolün önemi ortadadır. Burada tamamlayıcı bir kurum olarak dershaneler karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye, 1980’li yıllardan sonra hız kazanan bir değişim süreci yaşamaktadır. Sosyo ekonomik ve siyasal yapı yeni açılımlara girmektedir. Türkiye’nin içine girdiği bu süreçte başarılı olması, sahip olacağı insan kaynağına bağlı olacaktır. Kısacası temel alınan hedefler doğrultusunda eğitim düzeyi yükselmiş bir insan gücü potansiyeline ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yolu eğitim sisteminin geliştirilmesinden geçer. Ancak, eğitim sistemini geliştirmek için yoğun çabalar harcanmasına rağmen istenilen çözümlere ulaşılamamıştır.

Öğrencilerin %82’sinin özel ders almaması dershanenin öğrenciler tarafından yeterli görüldüğü ve özel derse olan talebi en aza indirdiği şeklinde yorumlanabilir. Bu da dershanelerin olanak ve fırsat eşitliği sağladığı işlevine bir kanıttır. Araştırmada da belirtildiği üzere dershanelerin ortaya çıkışındaki önemli etkenlerden biri de özel ders piyasasının pahalı olması ve zengin aile çocuklarının bundan yararlanabilmesiydi. Ankete verilen cevaplar da özel dershanelerin ortaya çıkışındaki bu sebebi doğrular niteliktedir.

“Üniversite giriş sınavına girip de sınavı kazanamadıysanız sebebi nedir?” sorusuna ankete katılan öğrencilerin %52’sinin “sınava yeterince iyi hazırlanamama” cevabını verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin %19’u soruyu yanıtlamamışlardır, bu öğrenciler henüz lise son sınıfta olup sınava henüz hiç girmemişlerdir. Soruyu yanıtlayan öğrencilerin %13’ü aşırı heyecanlanma, diğer %13’ü ise zamanı iyi kullanamama cevabını vermişlerdir. Zamanı iyi kullanamama ve heyecan faktörü üniversiteye giriş sınavına hazırlanan öğrencilerimizin çoğunda görülmektedir. Dershanelerin rehberlik servisi ise bu konuda öğrencilere yardımcı olmaya çalışmaktadırlar.

“Dershaneye gelmeden önce gelecekle ilgili hissettikleriniz nedir?” sorusuna öğrencilerin %55’i ümitli olduğu cevabını vermiştir. Bu soruya verilen cevaplar “üniversiteyi kazanamazsanız yapabileceğiniz bir işiniz var mı?” sorusuna verilen cevapla paralellik göstermiştir. Öğrencilerin %19’u üniversiteyi kazanamazlarsa yapabilecekleri işlerinin olduğunu, %40’ı ise olabileceği konusunda ümitli olduklarını söylemişlerdir.

Öğrencilerin %65’inin dershaneye geldikten sonra gelecek ile ilgili ümitli olmaları, dershanelerin psikolojik işlevinin bir göstergesidir. Öğrenciler dershaneye gelmeye başladıktan sonra onların üniversiteli olma gibi bir şansları doğuyor. Bu da onların geleceğe biraz da olsa ümitle bakmalarını sağlıyor. Gençleri bir üst okula hazırlama dershanelerin doğrudan işlevine, onlar için yeni bir ümit kapısı olma dolaylı işleve birer örnektir.

Dershanelerin hızla gelişmesinde en büyük etken olarak görülen üniversiteye girişte mevcut puan sisteminin olması ve bu alana olan talebin hızla artması, öğrencileri hissi yönden de önemli ölçüde etkilemektedir. “Sınavı kazanamazsanız hisleriniz nasıl olur?” sorusuna öğrencilerin %40’ı üzülürüm, %20’si ise çevremden kaçırım içime kapanırım cevabını vermişlerdir. Bu da bize sınavın sınavının öğrenciler üzerindeki psikolojik baskısına işaretler. Dershanelerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık fonksiyonu da bu tür sorunları olan öğrencilere danışmanlık etmektedir.

“Dershaneye gelmekle öncelikle neyi amaçlıyorsunuz?” sorusuna ankete katılan öğrencilerin %80’i “idealmdeki bir yüksek okula girmeyi” şıkkını işaretlemişlerdir. Bu sonuç araştırmada da belirtilen dershanelerin doğrudan fonksiyonlarını gösterir. Gençler üst okullara dershaneler aracılığıyla

hazırlanmaktadır. %8'i "Kültür düzeyimi yükseltmeyi, boş zamanlarımı değerlendirmeyi" şikkını işaretlemişlerdir. Bu şık ile ilgili olarak da daha önce de belirtildiği gibi "boş zaman" kavramı günümüzün önemli kavramlarından biridir. %7'si "okulda alınan bilgileri yenilemeyi" şikkını işaretlemişlerdir. Bu da okulda öğrenilenlerin ÖSS'yi kazanma da tam olarak yeterli olmadığına bir örnek olarak verilebilir.

Öğrencilere göre başarıda en büyük role sahip kişilerin öğretmenler olması (%34), eğitimde nitelikli öğretmenlere olan ihtiyacın öneminin en somut göstergelerinden bir tanesidir. Ankete katılan öğrenciler başarıda ikinci rolü ise etüt/ek derse (%25) vermişlerdir. Bu ise (etüt/ek ders) genelde okulda olmayan ve sadece dersanelerde olan bir uygulamadır. Birçok maddi imkândan yoksun olan okullarımızda yaprak test gibi araç-gereçler de yetersizdir, öğrenciler (%21) bu açığı dersanelere gelerek kapatmaktadır. Bu açıdan da bakıldığında dersanelerin eğitimde önemli bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir.

Öğrencilerin önerileri genelde şu noktalarda toplanıyor:

- a- Deneme sınavlarının daha sık yapılmasını istiyorlar.
- b- Öğretmenlerin öğrencilerle daha yakından ve birebir ilgilenmelerini istiyorlar.
- c- Özellikle sayısal derslerde öğretmen sayısının artırılmasını istiyorlar.
- d- Dershanede disiplinin daha da artırılmasını istiyorlar.
- e- Başarısızlıklarının ve de devamsızlıklarının velilere haber verilmemesini istiyorlar.

SONUÇ

Hızlı nüfus artışının yaşandığı ülkemizde, resmi lise ve dengi okullarımızdaki araç-gereç donanımının yetersizliği, öğretmenlerin nicelik olarak azlığı, sınıfların kalabalık olması ve her yıl 1.5 milyon gencin üniversite kapılarında yığılması, bölgeler arası eğitim farkının büyük olması, özel lise mezunu öğrencilerin dereceye girmesi düşünülürse gençlerin neden özel dersaneleri tercih ettikleri sorusu önem kazanmaktadır. Bu önem de bizi özel dersanelerin fonksiyonlarını tartışmaya itmiştir.

Araştırmamızın amacı, özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemindeki yeri, nasıl ortaya çıktığı, işlevlerinin neler olduğu ve bu işlevleri yerine getirip getiremediği, öğrencilerin özel dersaneleri amaçları için yeterli görüp görmedikleri ve özel dersaneler konusundaki görüşlerini, önerilerini ve problemlerini değerlendirmektir. Özel dersanelerin ilgili yasa ve yönetmeliklere uygunluğunu ekonomik ve sosyal beklentilere karşı durumunu, olanak ve fırsat eşitliği bakımından ilgili mevzuata uygunluğunu irdeleyebilmek, sosyolojik bir çözümlemesini yaparak dershanecilik olgusunu ve dershaneciliğin doğrudan ve dolaylı işlevlerini ortaya koyabilmektir.

Eğitimi geniş kitlelere yaymaya çalışmaları açısından da özel dersanelerin ayrı bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Alternatif özel öğretim kurumları (kurs ve dersaneler) olmasa bile, maddi durumu iyi olan ailelerin çocukları bire bir özel ders alarak sınavlara hazırlanabilirler. Bu durumda da üniversitede eğitim hakkını daha çok maddi durumu iyi olan ailelerin çocukları elde etmiş olur. Bu da üniversite eğitiminin, geniş kitlelere değil de maddi imkânı olan dar bir çevreye verilmesine olanak sağlar. Bu açıdan da alternatif özel öğretim kurumlarının öneminin olduğu görülmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini bozduğu gerekçesiyle zaman zaman kapatılan ve sonra tekrar aynı şekilde veya başka adlarla açılan dersaneleri kapatmak yerine, dersanelerin ortaya çıkışına sebep olan şartları giderici önlemler alınmalıdır. Kapatmak, yasaklamak, başka adlarla açılmasına olanak sağlamak hem eğitim sistemi açısından hem de sosyolojik açıdan sorun çözücü bir uygulama değildir. Bilakis ortada olan sorunun üstünü kapatmaktır. Bunun yerine dersanelerin açılmasına sebep olan durumlar tespit edilmeli ve eğitim öğretim sisteminin öğrencilerin dershaneye gitme ihtiyacı duymayacakları şekilde güçlendirilmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akarsu, Füsün ve Nurettin Fidan (1993), Eğitime Giriş, Meteksan. Ankara.
Amiran, Kurtkan (1997), Sosyal Açıdan Eğitim Yoluyla Kalkınmanın Esasları, Fatih Gençlik Matbaası. İstanbul.

- Atmaca, Hasan (1997), Boş Zaman Kütüphane Bağlamında Psikolojik ve Sosyolojik Açılardan Birey, Türk Kütüphaneciliği, 11/4, ss: 326-336.
- Dönmezer, Sulhi (1994), Toplum Bilim, 11. baskı, Beta. İstanbul.
- Ergün, Orhan (1990), Özel Dershanelere Devam Eden Öğrencilerin Sosyo Ekonomik Sorunları Ankara – Sivas İl Örneği, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sivas.
- Gökçe, Birsen (1996), Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar, Savaş Yay. Ankara. M.E.B., 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, MEB yay., Ankara, 1986.
- ÖZ.DE.BİR., Eğitim Dergisi, yıl:8 sayı:32, Ankara, Eylül 2004.
- Öztürk, Turan (1994), Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Özel Dershanelerin Yeri, Gelişmesi ve Fonksiyonları (Aydıncık Körfez Dershaneleri Örneğinde), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özsoy, Mustafa (2003), Özel Öğretim Kurumları Olarak Dershaneler ve Sorunları (Denizli İli Örneği), Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya.
- Swingwood, Alan (1998), Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, çev. Osman Akınhay, Bilim ve Sanat yay., Ankara.
- Şahin, Burhan (2002), Özel Dershanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale.
- Şirin, Hüseyin (1998), Özel Dershanelerin Genel Görünümü ve Öğrenci Görüşleri (Ankara İli Örneği), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Tezcan, Mahmut (1996), Eğitim Sosyolojisi, 10. baskı, Feryat matbaa, Ankara.
- Tolan, Barlas (1996), Toplum Bilimine Giriş, 4.baskı, Murat&Adım yay., Ankara.
- Yıldırım, Murat (2003), Sivil Toplum ve Devlet, Cilt 27, No:2, ss: 226-242, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.